O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY VA O'RTA MAXSUS TA'LIM VAZIRLIGI

TOSHKENT DAVLAT SHARQSHUNOSLIK UNIVERSITETI

"TASDIQLAYMAN"
Rektor G.Rixsiyeva

202_ yil "__" ______

DINSHUNOSLIK
FANINING O'QUV DASTURI

Bilim sohalari:	200000 – San'at va gumanitar fanlar 300 000 - Ijtimoiy fanlar, jurnalistika va axborot 400 000 - Biznes, boshqaruv va huquq 1000 000 - Xizmatlar
Ta'lim sohalari:	220000 – Gumanitar fanlar 230000 – Tillar 310 000-Ijtimoiy va xulq atvorga mansub fanlar 320 000-Jurnalistika va axborot 410 000-Biznes va boshqaruv 1010 000-Xizmat ko'rsatish sohasi
Ta'lim yo'nalishlari:	60230100 – Filologiya va tillarni o'qitish (sharq tillari bo'yicha); 60230100 – Filologiya va tillarni o'qitish (mumtoz sharq tillari bo'yicha); 60230200 – Tarjima nazariyasi va amaliyoti (sharq tillari bo'yicha); 60230200-Matnshunoslik va adabiy matnshunoslik (sharq tillari bo'yicha); 60220300 – Tarix (Sharq mamlakatlari va mintaqalari bo'yicha); 60220500 –Falsafa (Sharq falsafasi va madaniyati); 60310700-Siyosatshunoslik; 60320100- Jurnalistika va xalqaro jurnalistika (sharq tillari bilan); 60411800 – Xorijiy mamlakatlar iqtisodiyoti va mamlakatshunoslik(mamlakatlar va mintaqalar bo'yicha) 610110300 – Turizm (faoliyat yo'nalishlari bo'yicha sharq tillari bilan) 61010500 – Gid hamrohlik va tarjimonlik faoliyati (sharq tillari bo'yicha)

Toshkent – 2021

Fan/modul kodi	O‘quv yili	Semestr	Kreditlar	
DK102	2021-2022	2	2	
Fan/modul turi	**Ta‘lim tili**		**Haftadagi dars soatlari**	
Majburiy	O‘zbek/rus		2	

1.	Fanning nomi	Auditoriya mashg‘ulotlari (soat)	Mustaqil ta’lim (soat)	Jami yuklama (soat)
	Dinshunoslik	30	30	60

2.

I. Fanning mazmuni

Fanni o‘qitishdan maqsad – talabalarda din, uning ma’naviy hayotimizdagi o‘rni haqida xolis, to‘g‘ri dunyoqarashni shakllantirish hamda yuksak ma’naviyatli kadrlarni tarbiyalashdan iborat.

Fanning vazifasi – turli dinlarning kelib chiqishi, tarixi, taraqqiyoti, ta‘limoti, asosiy manbalari, hozirgi davrdagi holati, ma’lum xalq hayotida tutgan o‘rni haqida umumiy nazariy tushunchalar berish, ularda buzg’unchi g‘oyalarga qarshi immunitetni shakllantirish, shuningdek, ajdodlar merosini o’rgatish asosida yosh avlodni vatanparvarlik ruhida tarbiyalashdan iborat.

II. Asosiy nazariy qism (ma‘rûza mashgulotlari)

II.I. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi:

1-mavzu. Dinshunoslik faniga kirish

Dinshunoslik fanining predmeti, maqsadi va vazifalari. Dinshunoslikning ijtimoiy-gumanitar fanlar bilan aloqadorligi. Dinshunoslik fanini o’rganishning jamiyat barqarorligini mustahkamlash, diniy bag‘rikenglikni tarbiyalash, vijdon erkinligini ta’minlashdagi ahamiyati. Dinga berilgan ta’riflar. Din – ijtimoiy ong shakli, muayyan turmush va tafakkur tarzi, ma’naviy qadriyat sifatida. Dinning jamiyat va shaxs ma’naviyati yuksalishidagi, komil insonni tarbiyalashdagi ahamiyati. Dinning strukturasi. Dinning ijtimoiy funksiyalari: dunyoqarashni shakllantirish, yosh avlodni tarbiyalash, tartibga solish (regulyatorlik), birlashtirish (integratorlik), tasalli berish (kompensatorlik), aloqa o’rnatish (kommunikativ) va h.k. Dinlar tasnifi.

2-mavzu. Urug‘-qabila va milliy dinlar

Insoniyatning dastlabki madaniyat o‘choqlari va ulardagi diniy tasavvurlarning xilma-xilligi. Ilk tabu (ta’qiq), totemizm, animizm, fetishizm, shomonlik, magiya (sehrgarlik).

Hinduiylik. Vedalar va upanishadlar – hinduiylikning muqaddas kitoblari. Braxmanlik ta’limotida kastalar. Konfutsiylik. Konfutsiylikda ijtimoiy-axloqiy masalalar. Daosizm - falsafiy ta’limot. Iudaizm – yahudiy milliy dini.

Yahudiylik ta'limoti. Yapon milliy dini – sintoizm, uning asosiy aqidalari va marosimlari.

3-mavzu. Jahon dinlari: buddizm va xristianlik

Buddizm. Buddizm ta'limoti – to'rt oliy haqiqat, nirvana. Buddizm axloqiy ta'limoti – "pancha-shila". Buddizmdagi oqimlar: mahayana, hinayana, lamaizm va h.k. O'zbekiston hududidagi buddizm yodgorliklari va ularning tadqiq etilishi.

Xristianlik. Xristian ilohiyoti. Yakka xudoning uch qiyofasi: Ota-xudo, O'g'il-xudo, Muqaddas ruh. Xristianlikdagi asosiy oqimlar – ortodoks (pravoslavie), katolitsizm, protestantizm. Xristianlikning O'rta Osiyoga kirib kelishi.

4-mavzu. Islom ta'limoti asoslari

Islom dini shakllanishidagi tarixiy sharoit. Muhammad payg'ambar (s.a.v) hayoti. Vahiyning nozil bo'lishi. Madinaga hijrat. Makkaning fath etilishi. Halifalik.

Qur'on va hadis - islom ta'limotining asosiy manbalari. Qur'ondagi ezgulik, tinchlik, birodarlik, mehr-muruvvat g'oyalari. Qur'ondagi axloqiy g'oyalarning umuminsoniy ahamiyati. Hadislar – Qur'ondan keyingi mo'tabar manba. Hadislarda ma'naviyat, axloq-odob, mehr-oqibat masalalari. Islom ta'limotida oila muqaddasligi. Er-xotinning bir-biriga nisbatan huquq va burchlari. Islomda ayollarga munosabat.

Kalom (aqida) ilmining mohiyati. Moturidiya va Ash'ariya. Imon va uning shartlari. Kalom ilmida «shirk», «kufr», «qiyomat» tushunchalarining talqin etilishi. Jannat va do'zax. Mo'jiza va karomat.

O'zbekiston ulamolarining tafsir va hadis ilmiga qo'shgan hissalari.

5-mavzu. Islomdagi mazhablar va yo'nalishlar

Musulmonlar orasidagi ixtiloflar. Sunniylik. Xorijiylik. Shialik. Mo'taziliya, Qadariya, Jabariya va mushabbixalar. Islomdagi oqim va yo'nalishlarning xozirgi kundagi ko'rinishlari va ularning islom birligiga taxdidi. Mazhablarning paydo bo'lishi: Hanafiylik, Molikiylik, Shofeiylik va Hanbaliylik. Islom dinining O'rta Osiyoga kirib kelishi. Hanafiylikdagi bag'rikenglik g'oyalari. Ijtihod, fatvo masalalari. Mazhablar orasidagi farqlar. Mazhabga ergashish va mazhabsizlik.

6-mavzu. Xalqimiz ma'naviy yuksalishida dinlarning o'rni. O'zbekistonda vijdon erkinligi

Turkiy xalqlarning islomgacha bo'lgan yakkaxudolik dini – Tangriga e'tiqod va uning diniy ong rivojidagi ahamiyati. "Musulmon renessansi" –

	birgalikda barpo etamiz. – T.: “O‘zbekiston”, 2016. - 56 b. 7. Mirziyoyev Sh.M. Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini ta’minlash – yurt taraqqiyoti va xalq farovonligining garovi. –T.: “O‘zbekiston”, 2017. – 48 b. 8. Mirziyoyev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan quramiz. – T.: “O‘zbekiston”, 2017. - 488 b. 9. Jabborov I., Jabborov S. Jahon dinlari tarixi. –Toshkent: O‘zbekiston, 2002. 10. Osnovi religiovedeniya. Pod redaksii I.N.Yablokova. Izd. Vtoroe. –M., 1998. **Axborot manbalari** 11. htpp:www.religioustoleranje.org 12. http//www.religion.uz 13. htpp:www.islam.ru 14. http//www.muslim.uz 15. http//www.islamcenter.uz 16. http//www.ziyo.uz 17. http//www.hidoyat.uz
7.	O‘quv dasturi “Manbashunoslik va tasavvuf germenevtikasi” kafedrasida ishlab chiqilgan va 2021 - yil “27” 08 dagi “ 1 ” –sonli bayonnomasi bilan ma’qullangan. O‘quv dasturi Toshkent davlat sharqshunoslik universiteti Kengashining 2021- yil “28“ 08 dagi “ 1” -sonli bayoni bilan tasdiqlangan.
8.	**Fan/modul uchun mas’ul:** **Hamutaliyev O.P.** - Toshkent davlat sharqshunoslik universiteti “Manbashunoslik va tasavvuf germenevtikasi” kefedrasi o‘qituvchisi. **M.M.Is’hoqov**- TDSHU, “Manbashunoslik va tasavvuf germenevtikasi” kefedrasi muduri, professor, tarix fanlari doktori.
9.	**Taqrizchilar:** **Nishonova O.J.** - O‘zMU, “Ma’naviyat asoslari va dinshunoslik” kafedrasi professori v.b, falsafa fanlari doktori. **Usarova F.X.** - O‘zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi xuzuridagi O‘zbekistonning eng yangi tarixi masalalarini Muvofiklashtiruvchi metodik markazi bo‘lim mudiri, siyosiy fanlar nomzodi.

	Sharq uyg’onish davri ma’naviyatining xususiyatlari. Mustamlaka va mustabid tuzum sharoitida o‘zbek xalqini milliy va diniy qadriyatlardan mahrum etishga urinishlar. Vijdon erkinligi tushunchasi. Xalqaro me’yoriy hujjatlarda vijdon erkinligi. O‘zbekistonda vijdon erkinligining Asosiy Qonun bilan kafolatlanishi. O’zbekistonda faoliyat ko’rsatayotgan diniy konfessiya va tashkilotlar. Missionerlik va prozelitizm xavfining bartaraf etilishi. Diniylik va dunyoviylik muammosi, ularning uyg’unligini ta’minlash borasida O‘zbekistonda amalga oshirilgan tadbirlar. Ma’rifiy islomni targ‘ib etish – yoshlarni diniy mutaassiblik, aqidaparastlik va ekstremistik g‘oyalardan muhofaza etishning oqilona yo‘li. **7-mavzu. Diniy ekstremizm va terrorizmga qarshi kurash: O‘zbekiston tajribasi** Missionerlik va prozelitizmning mazmun-moxiyati. Zamonaviy missionerlik uyushmalari, Missionerlik faoliyatida ijtimoiy tabaqalar bilan ishlash strategiyasi. «Yangi diniy xarakatlar» (YDX) tushunchasining mazmun-mohiyati. YDX ilgari surayotgan g’oyalar. Universalizm va kosmopolitizm. New Age xarakati. Islom dini doirasida yuzaga kelgan yangi diniy xarakat va oqimlar. O‘zbekiston Respublikasida faoliyati aniqlangan norasmiy diniy jamoalar. «Ma’rifatchilar». «Shoxidiylar». «Baxshillochilar». Terrorizmning tinchlik va taraqqiyotga, millatlararo munosabatlar va diniy bag’rikenglikka tahdidi. Diniy ekstremizm va terrorizmga qarshi kurash. Virtual olam tahdidlari. Internet muammosi. Kibermakon va din. Global tarmoqdagi g‘oyaviy xurujlarga qarshi kurash. O‘zbekiston Respublikasida diniy ekstremizm va terrorizm xavfini oldini olishning huquqiy va tashkiliy asoslari. O‘zbekiston rahbariyatining bu boradagi tashabbuslari va ularning xalqaro hamjamiyat tomonidan e’tirof etilishi. **III. Seminar mashg‘ulotlar bo‘yicha ko’rsatma va tavsiyalar** **Seminar mashg’ulotlar uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi:** Dinshunoslik faniga kirish 2. Dinning mohiyati, tuzilishi va funksiyalari 3. Dinning ijtimoiy hayotdagi o‘rni 4. Urug‘-qabila dinlari 5. Milliy dinlar 6. Buddizm jahon dini 7. Xristianlik jahon dini 8. Islom dini 9. Islom ta‘limoti 10. Islomdagi mazhablar va yo‘nalishlar 11. Tasavvuf ta’limoti va tariqatlari

	12. Islomda oila masalasi 13. Xalqimiz ma'naviy yuksalishida dinlarning o'rni 14. Zardushtiylik dini. 15. O'zbekistonda vijdon erkinligi 16. Diniylik va dunyoviylik muammosi 17. Globallashuv va din 18. Diniy ekstremizm va terrorizmga qarshi kurash: O'zbekiston tajribasi 19. Yangi diniy harakatlar va sektalar. 20. Missionerlik va prozelitizm: tarix va bugun, targ'ibot usullari 21. Kibermakonda din omili. **IV. Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar** **Mustaqil ta'lim uchun tavsiya etiladigan mavzular:** 1. Allomalar din to'g'risida. 2. Dinning ijtimoiy vazifalari (kompensatorlik, integratorlik, regulyatorlik, kommunikativ, legitimlovchilik). 3. Ilk diniy tasavvurlar. 4. Qadimgi Yunon va Misr xudolari. 5. Yahudiylik dinining xususiyatlari. 6. Hinduiylikdagi uchlik (trimurti) xudolari. 7. Zardushtiylikning vujudga kelishi. 8. "Avesto"– zardushtiylikning muqaddas manbasi. 9. Meditatsiya – buddaviylikning muhim qoidalari. 10. Buddaviylikdagi to'rt haqiqat. 11. Xristianlik manbalari 12. Xristianlikdagi oqimlar. 13. Islomdagi mazhablar 14. Islom – ma'rifat dini. 15. Qur'on Sharq xalqlarining diniy, ilmiy va ma'naviy merosi sifatida. 16. Hadislarda milliy va diniy qadriyatlarning aks etishi. 17. Tasavvuf falsafasi 18. Diniy ramzlarning zamonaviy talqinlari. 19. Yurtimiz allomalarining islom ilmlariga ko'shgan xissalari. 20. Markaziy Osiyoga pravoslavlikning kirib kelishi Mustaqil o'zlashtiriladigan mavzular bo'yicha talabalar tomonidan referatlar tayyorlash va uni taqdimot qilish tavsiya etiladi.
3.	**V. Ta'lim natijalari / Kasbiy kompetensiyalari** Talaba bilishi kerak: - davlat va din munosabati, Markaziy Osiyoda tarqalgan dinlar tarixi, ta'limoti, muqaddas manbalari, yo'nalishlari, jahonda mavjud bo'lgan dinlarning mushtarak xususiyatlari, dinlardagi oqimlar va mazhablar, dunyoning konfessional xaritasi, din va qonun o'zaro munosabatlari haqida ***tasavvurga***

	ega bo'lishi; - missionerlik, prozeletizm va ekstremizmning jamiyat hayotiga tahdid solishi hamda salbiy ta'siri va oqibatlari; dinlararo bag'rikenglik tamoyillariga amal qilish, dinning mohiyati ezgulikdan iborat ekanini anglash, dinning ijtimoiy taraqqiyot bilan bevosita bog'liqligini tushunib etish; din va diniy qadriyatlarning inson ma'naviy hayotida tutgan o'rnini his etishni ***bilishi va ulardan foydalana olishi***; – dunyoviy va diniy ilmlarning jamiyat taraqqiyotiga ta'sirini anglash, ularga nisbatan o'zining mustaqil fikrini bildirish; din niqobi ostidagi turli buzg'unchi g'oyalarga qarshi immunitetini shakllantirib borish, ularning yovuz niyatlariga o'zining erkin va xolis munosabatini bildirish ***ko'nikmalariga ega bo'lishi kerak.***
4.	**VI. Ta'lim texnologiyalari va metodlari:** • ma'ruzalar; • interfaol keys-stadilar; • seminarlar (mantiqiy fikrlash, tezkor savol-javoblar); • guruhlarda ishlash; • taqdimotlarni qilish; • jamoa bo'lib ishlash.
5.	**VII. Kreditlarni olish uchun talablar:** Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to'la o'zlashtirish, tahlil natijalarini to'g'ri aks ettira olish, o'rganilayotgan jarayonlar haqida mustaqil mushohada yuritish va joriy, oraliq nazorat shakllarida berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat bo'yicha yozma ishni topshirish.
6.	**Asosiy adabiyotlar:** 1. Ochildiev A. va boshqalar. Dinshunoslik asoslari (o'quv qo'llanma). –Toshkent: "Toshkent islom universiteti" nashriyot matbaa birlashmasi, 2013. 2. Yo'ldoshxo'jayev X., Rahimjonov D., Komilov M. Dinshunoslik (ma'ruzalar matni). - Toshkent: ToshDSHI nashriyoti, 2000. 3. Mo'minov A. va boshq. Dinshunoslik (darslik). -Toshkent: "Mehnat", 2004. 4. Dunyo dinlari tarixi / tuzuvchilar: S.Agzamxo'djayev, D.Rahimjonov, N.Muhamedov va b. – T.: ToshDSHI, 2011. **Qo'shimcha adabiyotlar** 5. Mirziyoyev Sh.M. Tandiqiy tahlil, qatiy tartib-intizom va shaxsiy javobgarlik – har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo'lishi kerak. – T.: "O'zbekiston", 2017. 6. Mirziyoyev Sh.M. Erkin va farovon, demokratik O'zbekiston davlatini